

Dagens frågor

De fria aktiviteterna

SIA – skolans inre arbete – är från höstterminen 1978 delvis i funktion. Reformen innebär många positiva förändringar. Beslutet om användningen av anslag decentraliseras till den enskilda skolan och det inbördes samarbetet mellan lärarna ökas. Man delar ut upp två parallellavdelningar på högstadiet i tre grupper om vardera 20 elever och idkar blockläsning i olika ämnen. Den del av reformen som väckt störst intresse är utan tvekan den samlade skoldagen och föreningsmedverkan.

Införandet av den samlade skoldagen är en logisk följd av att allt fler mödrar yrkesarbetar. Få kan längre lämna och hämta barnen i skolan under de två första skolåren då barnen till stor del undervisas i halvklass och därför får oregelbundna tider. Fritidshemmen och de kommunala dagmammorna har alltmer tagit över föräldrarnas roll härvidlag.

När Stockholm i höst genomför den samlade skoldagen på lågstadiet kommer barnen i årskurs 1 och 2 att omhändertas i skolan mellan 8.00 och 13.20 medan eleverna i årskurs 3 börjar 8.00 och slutar kl 15.00. En del lärare har skrivit till skolborgarrådet och bett om uppskov. De anser att man får ett bättre pedagogiskt innehåll i den samlade skoldagen om den införes successivt. "Det är naivt att tro, att skolan skall kunna utvidga sin verksamhet på lågstadiet med cirka 50 % på en gång utan en kraftig kvalitetsföräring", understryker de. Många föräldrar kan säkert instämma.

Men vad skall då eleverna göra hela dagen i skolan? Jo, undervisningen skall varvas med fria aktiviteter. Ej att förväxla med de frivilliga aktiviteterna, som eleverna skall erbjudas efter skolans slut. De fria aktivite-

terna är obligatoriska och de frivilliga är just – frivilliga.

Avsikten med såväl de fria som de frivilliga aktiviteterna är dels att fånga barnens intresse för tex någon sport eller någon annan verksamhet, och dels att barnen skall få en naturlig kontakt med andra vuxna än föräldrar och skolans personal. Vid riksdagsbehandlingen av SIA-reformen kopplades denna samman med barnstugeutredningen i avsikt att samordna kommunernas fritidspolitik och dessa aktiviteter blev resultatet därav. Man ville nå fler barn med kommunal fritidsverksamhet. Man ville också utnyttja skolans lokaler efter skoldagens slut och på så sätt nå även de barn, som inte går på fritidshem.

Att genomföra dessa intentioner kan emellertid vara svårt. Skolorna har ofta ont om lokaler. Lågstadielärarna vill givetvis undervisa sina elever när de är pigga och utvidade och det vill också de som skall lämna sina ordinarie arbeten och rycka in i skolorna med olika verksamheter.

Det återstår emellertid en viktig fråga. Vem avgör vilka fria aktiviteter som skall förekomma? Är det föräldrarna, eleverna, Hem- och skola-föreningen eller skolans personal som bestämmer detta? I en Stockholmskola, som skall ha försöksverksamhet i april och maj, hade i mitten av mars bara två organisationer anmält sitt intresse – församlingens barnverksamhet och Unga Örnar. Så blir det nog ofta. Unga Örnar har ju större personella och ekonomiska resurser att rycka in än flertalet vanliga föreningar.

I Ludvika beslöt skolstyrelsens socialdemokratiska majoritet i höstas att anställa SSU och Unga Örnar som ledare under de fria aktiviteterna. Detta var väl aldrig avsikten med föreningsmedverkan i SIA? Det är

tvärtom ett grovt missbruk att försöka utnyttja SIA för politisk verksamhet bland små barn.

Målarna på Hornsgatan

Förra året reparerade Stockholms stad den sk Hornsgatspuckeln. Fasaden putsades, en cykelbana anlades, nya räcken sattes upp och vildvin planterades, som skulle växa upp och ge grönska och trivsel. Det hela gick lös på en miljon kr.

Varför denna reparation av en förfallen bit av en gata skulle tagas illa upp av de grupper, som inte har annat att göra än att demonstrera på Sergels torg och att ockupera rivningsfastigheter, är svårt för en utomstående att förklara. I vart fall förstördes arbetena i olika omgångar. Där målades nidsbilder och planteringarna skadades. Det hela kostade staden nya pengar för att göra rent.

I början av februari i år planerades en ny förstörelseaktion. Den annonserades i vissa tidningar, och Sveriges Radio hade underlättats, så att ett reportageteam kunde vara närvarande. Ett demonstrationståg samlades vid Slussen och tågade Hornsgatan uppåt. När tåget kommit fram till det avsedda stället, avbröts marschen. Grupper utrustade med målargrejer rusade fram i god ordning till tydligen i förväg utsedda avsnitt av den mur som skulle förstöras. Andra demonstranter ställde upp till skydd.

Iakttagare beskriver händelsen så att grupperna arbetade snabbt och effektivt. Några ritade upp konturerna till vad andra skulle fylla i. Det hela skedde med militär precision. Efteråt har man fått veta, att redan fjorton dagar före demonstrationen hade folk varit där och mätt upp muren.

Enligt andra uppgifter hade förberedelserna sedan skett på Moderna Museet. Egentligen finns det inte skäl att betvivla detta.

Det intressantaste är, att företaget leddes av personer försedda med röda armbindlar och utrustade med högtalareapparater. Det finns alltså grupper, betalda naturligtvis, som ägnar sig åt verksamhet av det här slaget. Förmodligen är de desamma som visar sig och håller takt och god ordning på skriken från andra demonstranter, från dem som är emot USA och för Vietnam till dem som ägnar sig åt lokala uppgifter, sådana som vandaliseringar av väggar och byggnader.

En annan märklig detalj är att de nu lär komma att bli åtalade. Detta tycks ha skett tack vare ingripande från JO mot polismästaren i Stockholm, som mildt förhandlade med ockupanterna av huset i kvarteret Mullvaden om att de skulle ha godheten att lämna sina olagligt tillgripna bostäder – en godhet som de naturligtvis inte ville visa, medan de i stället skrattade ut den stackars myndigheten som inte dög till att ingripa. En ändring tycks nu ha skett. Något 10-tal av Hornsgatsmålarna lär ha antecknats av polisen: först nu har åtgärder mot dem kommit till stånd. Här skall inga eventuella domar föregripas. Men nog vore det lämpligt att de inblandade fick betala vad de gjort, om så betalningstiden skulle utsträckas över åtskilliga år. Samtidigt kunde man ju lämpligen finna ut, och publicera, vem eller vilka det är som har betalat dem själva.

Stöden till företagen

Många företag har de senaste åren drabbats av akuta kriser, där omedelbar hjälp varit nödvändig. Det har blivit så att staten i allt

större omfattning ryckt ut och räddat vad som räddas kunde av sysselsättning och produktion. För närvarande finns det inte mindre än ett 80-tal olika stödformer till näringslivet. Självfallet har sådana aktioner och bidrag hälsats med tillfredsställelse, främst givetvis i kommuner där antalet arbetstillfällen redan tidigare sjunkit och där expansionsmöjligheterna i befintliga företag varit små.

Det finns allvarliga principiella invändningar mot den här stödtrafiken. Den är till sin natur defensivt inriktad. Sysselsättningen vidmakthålls, men till vilket pris? Det intresserar man sig inte alltid lika mycket för. Brandkårsutryckningarna innebär att man konserverar en produktion som av någon anledning blivit olönsam. Det kan vara befogat i vissa situationer – tex då problemen är genuint konjunkturellt betingade – men långt ifrån alltid. Den svenska företagsamheten har varit dynamisk. Företag som blivit omoderna har lagts ner och nya har kommit i stället. Så måste det vara även i fortsättningen. Ett statiskt näringsliv har inte mycket att hämta i en allt hårdare internationell och inhemsk konkurrens.

Folkpartiregeringens industripolitiska proposition är ett steg i rätt riktning. Den innebär att de selektiva insatserna successivt trappas ner och ersätts av mera generellt inriktade. Ett bättre näringspolitiskt klimat kan då skapas, och omfattningen av den sk mytelekonomin – för att använda den socialdemokratiska ekonomen Assar Lindbecks uttryck – nedbringas. Det är en önskvärd utveckling också därför att det finns andra, mera praktiska nackdelar med den allt tätare djungeln av stödformer till företagen.

Huvudsakligen är det de större företagen

som erhåller selektivt statligt stöd. Det betyder att de mindre och medelstora enheterna kommer i kläm. Det drabbar på sikt hela det svenska näringslivets vitalitet. Nästan alla storföretag har ju en gång varit små.

Tyvärr är det inte alldeles ovanligt att olika stöd missbrukas. Den sk 25-kronan är ett utbildningsbidrag till företagen, men enligt uppgifter har det också använts för att pris-konkurrera.

Det har även hänt att statliga bidrag till ett företag fått till följd att företag med samma produktion i en annan del av landet dukat under. Understödspengarna har lett till att konkurrenssituationen snedvridits. Näringslivets arbetsförhållanden har blivit osunda, och sysselsättningsproblemen har bara överflyttats från en ort till en annan.

Det går inte att begära att enskilda företagare, fackliga organisationer och kommunal-män på en utsatt ort skall kunna se problemen i stort. De värnar om sitt och de sina, och det är begripligt. Det är rikspolitikerna som skall ta det övergripande ansvaret för näringslivets utveckling. De är dessbättre inte maktlösa, men beskäftigheten kan ibland gå väl långt. När lönsamheten för springet i industridepartementets korridorer i någon mån reducerats är grunden lagd för ett bättre hälsotillstånd för svensk industri.

Efter fredsavtalet

När president Carter som "vittne" satt sitt namn under fredsavtalet mellan Egypten och Israel, hade han anledning att visa upp sitt bredaste leende. Avtalet var i hög grad hans eget verk. Efter ett flängande och farande över Atlanten och mellan Jerusalem och Kairo, som visserligen delvis berott på

hans behov av att genom utrikes framgångar vinna röster som han förlorat genom inrikes motgångar, hade han försatt de två fredspristagarna Begin och Sadat i en situation där de helt enkelt inte kunde låta en amerikansk president misslyckas. Carters första tillgång som förhandlare var att han tålmodigt kunnat trötta ut dem han förhandlat med. Hans andra tillgång var att han, och endast han, haft pengar att köpa ett avtal. Fem miljarder dollars på tre år uppges han ha lovat ut, men det blir mer än så.

Israel har gjort ett fördelaktigt avtal. Innehavet av Jerusalem och Västbanken är inte ifrågasatt. Oljekällorna i Sinai återgår till Egypten, men USA garanterar Israels rätt att köpa olja därifrån. Kostnaderna för att flytta två flygfält från Sinai till Negev blir betalda, och moderna flygplan typ F-16 och annan materiel tillkommer. Viktigast av allt: Israel har visserligen lovat att förhandla om palestiniernas autonomi, men inte blir det med PLO och Arafat – om ens med någon.

Egypten med sin katastrofalt usla ekonomi har fått en efterlängtdad fred och löften om betydande hjälp. Typiskt nog var det första som begärdes av USA 300 flygplan av typ F-16. Siffran var tilltagen med prutmån, och kanske det blir F-4 Phantom i stället. Det är ju inte mot Israel de skall användas! I övrigt får Egypten tillbaka sina oljekällor, hjälp till utbyggnad av Suezkanalen och till investeringar i jordbruk och industri. Sannolikt har Egypten också fått löften om fortsatt hjälp från Saudiarabien.

Saudiarabien kan nämligen inte ge upp Egypten, hur mycket man än där ogillar erkännandet av Israel. Med Iran i maktlös och förvirrat tillstånd finns risk för att Sovjetunionen fyller ut det tomrum, som bildats där, och får inflytande fram till Saudiarabi-

ens gränser. Samtidigt är ryssarna beredda att göra allt för att återfå sitt inflytande i Egypten, och i sådant fall vore Saudiarabien omringat.

Sovjetunionen, detta mycket fredsälskande land, har redan uttalat sig skarpt fördömande mot fredsavtalet, vilket skall vara ett utslag av amerikansk imperialism och inte taga hänsyn till arabernas heliga platser. Det senare visar en nästan rörande omtanke för att komma från ett antireligiöst land, där också muslimer förföljs. Bakgrunden är naturligtvis att ett förstärkt amerikanskt inflytande i Egypten ligger i vägen för den pågående utbredningen av kommunistisk imperialism i Afrika.

I sig är fredsavtalet mellan Egypten och Israel en lycklig händelse. Om någonstans, var förhållandet dem emellan moget för fred. Men att avtalet står på bräcklig grund kan ingen förneka. Tillämpningen kan också bli bekymmersam. Den kommer inte att underlättas av de utbrott av vilt hat som genast förekom från palestinskt håll. Palestinierna får väl anses vara förlorarna, och när och i vilken form deras utlovade möjliga självständighet kan komma, är omöjligt att spå om.

Samhällsskydd mot örtteer

Socialstyrelsen har åter slagit till. Med samma kraft, med samma allvar och omtanke om svenska folkets liv och hälsa som denna Socialstyrelse en gång föreskrev hur många skivor bröd vi dagligen skulle äta, har den nu förbjudit försäljning av örtteer i hälso-kostaffärer. Dessa, som vi trots vara ytterst oskadliga drycker har befunnits vara cancerframkallande om de njutes i större mängder.

Hur stora mängder har Socialstyrelsen ej avslöjat. Nu är det ju så att endast mycket få människor i detta land torde basera sitt dagliga vätskeintag – observera att vi bemödar oss om rätta vetenskapliga termer – på örtedrickning. Många anhängare av denna nu oskadliggjorda dryck har dessutom trott sig må väl av att dricka örtte, särskilt med hänsyn till dess verkningar på deras magars funktion och tarmrörelsers hastighet. Socialstyrelsen ser det icke så. Visserligen är ännu inte alla magar lika i Jämlikhetens land, men de borde tydligen vara detta, och Socialstyrelsens uppgift är att leda folket mot det rätta livet. Vad som är rätt, vet Den.

Nu uppstår vissa frågor. Den första är, om vi inte också bör förbjudas att plocka lindblommor och smultronblad eller andra skadliga naturprodukter i avsikt att laka ur dem i varmt vatten? Socialstyrelsen lär ännu ej ha tagit ställning till detta. Vissa bekymmer inger något som brukar kallas den personliga integriteten, men sanna byråkrater ser däri inget avgörande hinder för sitt handlande. Värre är att ett sådant förbud medför nödvändigheten av anställande av örtkontrollanter – ja, missförstå oss rätt, anställning, utbildning, metodikkonfererande och

dylikt är ej svårt, men löneklassförhandlingarna måste bli segslitna, emedan delar av den oupplysta allmänheten fortfarande reagerar mot folk som lägger sig i deras privatliv och tjänsterna alltså kan bli betungande.

Den andra frågan är, varför Socialstyrelsen ej förbjudit försäljningen av kaffe i speceriaffärer. Att kaffe, liksom örtte, skall kunna förekomma i varuhus är däremot klart. Möjligen skulle man kunna tänka sig kaffeförsäljning i vissa privilegierade varuhus med god samhällstillvändhet; men detta är att föra frågan för långt. Just nu är det väsentliga: kan alltför rikligt förtärande av kaffe vara skadligt för människan, och när förbjuds i sådant fall försäljningen av detta farliga njutningsmedel?

Den tredje och sista frågan är denna: förekommer inte MBL-förhandlingar inom Socialstyrelsen om vilka påhitt som skall offentliggöras eller rent av resultera i förordningar och förelägganden? Socialstyrelsen är en myndighet, fylld av en talrik – alltför talrik anser många – skara tjänstemän, av vilka statistiskt sett några måste vara förnuftiga. Dessa borde otvivelaktigt beredas tillfälle att påverka Socialstyrelsens handlande, var gång ämbetsverket avser att göra sig löjligt.